

BIZITZAREN AGERPENAK

- Jarraipena -

III.- AFEKTOZKO BIZITZA.

Afektozko bizitza da azkor-arogan punturik elkorrena eta zail-llena. Afektozko bizitza ez da azten eta azkorten berdin persona guztitan; kontrarioz, persona bakoitzagan martxa desberdiña eramaten du. Eta zergatik gertatzen da onela? Begira, errez ulertzen da. Persona bakoitzak nolatasun bereziak dakartzi jaoitzetik; bestaldetik berriz, bakoitza auzo diferentean bizi da ta orregatik ambiente diferentean, eta danok dakigu ze alderdi billatzen dan, esate baterako, kaleko ta baserriko mutikoen artean. Datu auek naiko ditugu arazo edo problema onen zailtasuna ulertzeko edo beintzat problemaren zailtasuna nuñdik datorren jakiteko.

Beste gauzetan, gutxi gora bera danak berdin jokutzen dute; emen ez, ordea; arazo ontan bakoitzak bide bereziak daramazki.

LENENGO AGERRALDIA. Bost urte arte.

Jaoiberriaren biozkada guztiak miñezkoetan sortatu ditzazkegu eta garbai edo sentimentu oiek negarrarekin eta orruekin agertzen ditu umeak. Gar-

bai alai ta atsegiñak urrengo illetan datozkio ta atsegin au irribarrez, algaraz eta gorpuzkien mobimentuz adierazten ditu.

Lenengo manifestazio auek berezkoak dira. Adimenaren aztarnik ere ez dauka oraindik; dan-danak berezkoak dira, aberetxoena bezela. Manifestazio oiek animarenak dira ta prozesu organikoekin bat eginda daudelako, kanpotik ere agertu egiten ditu.

Iru, lau, bost urtekin aurrak afektozko bizitz arrigarria dauka ta guztiz berekoa. Aldameneko guztiak bost ajola zaizkio berari; beretzako ta beregan bizi da, mundu guztiaren nagusi bailitzan. Ala ere, errex azertu ta esplikatzen da. Aurrak alde batetik kontzientzi extua dauka, bestetik momentuko bizitza bizi du, orregatik dana beretzat nai du: gutxiegi izaten ez badu ala ere!

Manifestazio onen nolatasun edo karakteristikak auetzek dira: afektozko reazio beroak eta denbora gutxikoak, zirika berri baten aurrean reazio azkar bat, eta egoera batetik bestera errex pasatzea.

Geldiro-geldiro afektoak bere buruarekin txertatzen ditu eta zipozkeria ta arrokeria azaltzen asten dira aurragan. Geroxeago, lotsa ere, berekixa bezela, etorriko zaio, eta laugarren urtearen azken aldera gaizki egiñaren damua eta damuarekin batera oker egiñaren bildurra ere sartuko zaio.

Garai ontan umeak aliamenekoekin eukitzen asten dan erlazioak ezin ditzazkegu Freud psikoanalistak esplikatzen dituan bezela esplikatut. Izan ere, Freud jaunak, dana "libido" berezi baten bidez esplikatzen du; baiña au gutxi jakitea da ta asko esatea. Ez gaitzatela, ba, teori aprioristiku auekin engañatu, beste amaika engañatzen dituzten bezela.

Dana dala, erlazio oien esplikazioa ematen ez dakigula esanda, auzer bakarrik artu bear dugu ziurra bezela: garai ontan sinpatia ta antipatia azaltzen ari dirala pixkana pixkana; eta jazo edo kasu batzutan apeta edo zeloak ere bai. Askotan uste oi dugu ankerrak eta biotz gogorrekoak dirala umeak. Baiña aur-adimenaren es-

tutasuna ikusita, egoismuak, ontasunak, maitasunak, bakaizkeriak eta beste orrelako konzetuak ez daukate esanai berdiña gizonei edo umeei ezarritakoan. Ain zuzen ere umea geienetan inpresionista da; inpresio aundierna ematen dionagana itzultzen da besteri kontu egin gabe. Orregatik momentu batetik bestera gauza diferenteakin dago. Askotan matrailletako malkoak legortu baiño lenago, parre-algara izugarriak egiten ditu. Eta au zergatik dala uste duzute? Ona emen: umeak ez dauka oraindik "masa encefalika" esaten zaion xistema nerbiosko parte ori bear bezela azkortua; onegatik, artzen ditun inpresioak ezin dute zaiñik bota ta orregatik aldatzen dituzte ain azkar inpresioak.

BIGARREN AGERRALDIA Seitik amar urte arte. Onen berezitasuna zera da, aurraren gizarterako zaletasun ta joera icugarria; lagunekin beti jolasean ibilli nai du umeak eta lagunak aukeratzeko ez da fijatzen geienetan ze kualidade dauzkaten aldamenean ikusten ditun bere parekoak. Maiz, lenengo alkar ikusten dutenetik adiskide biurtzen dira, leendik lagunik ez daukatelako edo urruti daukatelako t.a.

IRUGARREN AGERRALDIA Bizar-aroa, pubertatea. Len ikusi gendunez, umeak aro ontan, gorputzeko azitze ta azkortza aundia egiten du ta onen ondora bezela arazo asko sortzen zaizkio, esate baterako, sesu-arazoa ta problema onek influentzi edo eragipen sakona dauka bere animagan. Gero animaren azkortza dator eta orregatik leen kanpotik zerabilzkin ajola guztiak burrura aldatzen zaizkio. Onezaz gaiñera, zaarragoen konpresio ezak gazteen problemak aundiagoak ta ugariagoak egiten ditu. Askotan baztertuta uzten dituzte gazteak garai ontan, iñoiz baiño laguntza geiago bear duten garai gaizto ontan. Orregatik gaztea errealidadetik kanpo erden da, beregan, bere baitan sartzen da, bere afektozko mundu garratz jaioberrian.

LAUGARREN AGERRALDIA Amalau-ogei urte. Gaztearoa. Gaztearen afektozko bizitza bi faktorek osatzen dute: leenen maitasunak ta bigarrenen

oraindik ezagutzen ez duan zer baiten naiak, zer bait ori ezagutu ta lortu naiak.

Gaztea beti berrizale; gaztea bere ametsekin, idealekin ta leiadura izugarriekin, gauza berrien atzetik dabil beti.

Orain aroa txepela deritzaio, etzaio batere atsegin eta bizi duan momentuaren aurrean bakarrik sentitzen du bere burua. Orregatik gorrotagarria irizten dio txepeltasun oni eta muturrean joko balu bezela min ematen dio. Etor aroak, berriz, ardura damaio ta orain daukanarekin naigabetuta eta eskutan ez daukanaren naian goibel biurtzen da edo bestela oso bigurri egiten da, baiña onela, egoera ontan ezin dute iraun eta beste persona batengana jotzen dute gaixo dagona medikuarena bezela, bere zoritxarrak ontatzera, ordainez indarra eman dezaion eta piztu dezan bizitza berri batera.

Baiña xelebria da, gaztearen goibeltasunak oiñarririk ez dauka ezeregan, orregatik nik esango nuke ezerezean dauzkala sustraiak. Ain zuzen ere oietako sustrai bat zera izango litzake, berak bere buruari artu dion konzeptoa eta beste bat, bera bakarrik dagola munduan sufritzen duna uste izatea. Ager aldi au danak pasatzen dute. Aita Gemelli'k dio: Eguneroko guztietan agertzen dala onako au: "nork esango ote lidake zer dan goibeltasuna? Ez nau ezerk betetzen, zer bait palta dut biotzean eta ez dakit zer dan palta zaidan au." Bestaldetik berriz, gezurra dirudi baiña egia da, gazteari goibeltasuna nagusitzen zai-onean, goibel dagoneko uné au oso atsegin egiten zaio, orregatik bere barruan artzen du explikatuz eziñezko poz aundi bat. Au da egia.

Asebete eziñarekin batera, inguruan daukanenganako deskonfiantza eta kezka ere sortzen zaizkio. Au ere gauza arrigarria da, gazteak orain bear du konfiantza euki ta berak apropos ez artzen. Au arrokeriaren azi bat da; askatasuna ta esi guztien gainetiko libertade naiak sortzen dizkion aziak. Azkenean gauza auek danak, ots: goibeltasunak, asebete eziñak, libertade naiak tab. ... adiskidetasunera daramate gaztea. Baiña adiskidetasun onek ba-dauka bere berezitasuna eta zera da, gazteak garai ontan ez duala

billatzen adiskidetasuna lagun orri laguntzearren, bere aultasunagatik baizik, bere buruak lagun baten bearra daukalako baizik. Bere burua beste baten maitatua, ulertua ta zuzendua ikusi nai du gazteak. Orregatik bera baiño zaarragoa dan bati bere arazoak kontatu naiez irrikatzen egon oi da. Eta uste osoko bat billatzen duanean bere kontuak ari esatea bai atsegiña izaten zaiola.

Laguntzaren beartasun onek askotan beste sexuko personekin maitasunezko relarioak artzera bultzatzen du, baiña maitasun au ez da aragizkoa, espirituzkoa baiño eta idealistarra eta orregatik garbia, garbitasun ontan jarraitzen badi ondo egingo dio relazio onek.

IV.- GIZARTEKO SENTIMENTUAK

LENENGO AGERRALDIA.

Amar urterarte. Zortzi urte baiño lenago, aurra ez da gauza gizarteko relazioak kontuan artzeko. Beraz, manifestazio ontan aurrak bizi ditun gizarteko relazioak, beste persona batenganako afektozko relazioak besterik ez dira. Umearen altruismoa egoismoa da. Orregatik, auerrak ez du iñor maite bere maitasuna iñori zor diolakoan, bera maite dezaten baizik. Aurraren lema auxe da: ongi egiten didazutelako maiteko zaituet.

Lenengotik bere amari bakarrik dagio irri. Gizartekotasunaren aurrengo izpiak, lenengo urtearen azken aldera agertu ci ditu, beste personekin jolascan-da asten danean. Garai ontan orobat asten da bere kidekoekin lagun izaten. Gero mintzoa agertzen zaionear bere modukoekin itzegiteko ta alkar artzeko erabiltzen du erabiltzen du gizarterako sortua danez. Eta gizartea nola sortu dan eta ze nolako mienbro dan ikusteko naikoa da bere jolasa ikustea. Ain zuzen ere lenengo bakarrik jokatu du, gero bera baiño zarrago diranekin ibiltzea gustatzen zaió; irugarrenez lagunak osagarri bakarrik ditu, bera nagusi ta lenen: laugarrengez, bere kidekoekin asten da.

Ikusi dezagun orain zortzi urtekoaurraren gizartekotasun asiberria. Ortarako egokiena,

bere jolasaren karakterak astertzea deritzait. Le-
nen, aurrak ez du inor artzen laguntzat aukeratuz,
kanpoko faktoreak bultzatuz baizik. Esate batera-
ko, eskolan ondoan daudelako edo etxeak oso urre-
an dauzkatelako. Bigarren, aurrak ez du bein ere
begiz jotzen geien balio duana, momentu oietan
geien agertzen dana baiño. Irugarren, aurrak naia-
go du bera baiño zarrago diranekin jokatu, orain-
dik imitazioz bizi baida. Laugarren, aurrak iru,
lau urtekin, jolaserako bakarrik batuko dira.

BIGARREN AGERRALDIA. Bizar-aroa. Pauso
bat geiago ematen du, gizartean sakonago sartuz.
Garai ontan gizartean sakonago sartzen dala esan
dut ta ain zuzen ere alaxe da. Gazteak momentu on-
tantxe dauka soziabilidadearen momenturik goxoe-
na. Ta gaiñera bere afektozko ta gogozko disposizi-
oak borondatearekin kontrolatzen ditu orain; orre-
gatik soziabilidade garaituena oraintxe dauka.
Gaztearen gizartea, eskola ta lagunak dira; gi-
zarte ala ta ameslaria, orregatik etxean anairik
billatzen ez badu, naigabetu egiten da; jolase-
ra ko ta bizitzarako lagunak nai ditu. Onela izan
bear du gaiñera, bestela bakarrik azten danak ez
ditu azkortzen, bear ainbat, adimenaren bizkor-
tasun eta bere joerak. Bera baiño aundiagoekin e-
ta txikiagoekin, azkarragoekin eta tontoxeagoekin
bizi ta azi izan danak bai ederki azkortzen ditula
bere nolatasunak.

IRUGARREN AGERRALDIA. Gaztearoa. Geme-
lli'ren ustez, manifestazio onen karakterak aue-
txek dira: adiskidetasun ta askatasun nai.
Adiskidetasunari buruz zerbait esan dut
lenago ta leen esana naikoa izango da. Orain, ler-
ro gutxitan bedere, askatasun-problemari buruz jar-
dun bearko.

Umeetako errebelioa afektozko jantziare-
kin azaltzen da. Koskortuagoen errebelioa, berriz,
adimenaren osotasuna beregan sentitzen dualako i-
zaten da. Bakarrik ere naikoak ba-dirala sentitzen
dute ta orregatik beren gaiñekoengandik baztertu
egiten dira: ez dute aolku ta lezio bearrik. Bi-
zar-aroan zarrago ta edukalarien ulertu ezagatik
baztertzen dira. Naiago dute bakarrik bizi nai

dutena egiñez, legerik gozoena legerik az eukitzea dutelako ta onela beren naia egitea. Baiña beste arraoieren bat ere ba-dago oraindik: libertadea, askatasuna alegia. Gazteak auxe du maiteena: libertadea. Eta libertadea bearrezkoa da edukazion; persona bat ondo osatzeko, askatuta egon bear du, zerbait beñik bein, bestela automata bezela izango da, iritzi propiorik gabekoa.

Baiña, mutikoa, ta bizarduna ez dira ondo ibiltzeko gauza. Zergatik nai izaten dute orduan libertadea? Begira, baloreen erlatibutasunagatik. Aurra, mutikoa ta bizarduna ez dira gogai edo konzetu bat baliatzeko ta idea bat bestea baiño geiago maitatzeko lain. Barruan daukaten joera ezezagun baten atzetik dijoaz beti ta egin-kizun guztietan askatasuna sortzeko lan dagite eta dana bere gustoen araura. Agerraldi guztio-tan eta gaztearoan ez daukate oraindik bizitzaren perspektiba garbirik eta onekin esplikatu ditezke gauza asko.

Mitikotan, askatasunerako leiadura edo aspirazio illun bat besterik ez da agertzen. Gaztearoan tinkatzen da leiadura au ta beti bakoitzak bere personalidadea gordetze-arren. Gazteak onegatik nai du askatasuna, bere nolatasuna sendotzearren eta beste guztiak aintzakotzañ artu dezaten, so egin dezaioten. Ta jokaera onek manifestazio polit bat jartzen digu begien aurrean: askotan bere askatasunatzaz antzi egiten dala dirudi, gizarteko gizasemeen alde askatasuna eskatzeko. Beste manifestazio bat zera da, aitarengandik baztertze joera ta naia. Bestaldetik aitak, demearen jabe dala ba-daki eta emendik sortzen dira etxean istillu koxkorrak, batzutan agirian eta bestetan izkutuan.

Itz bitan: gaztea edozein zalapartaren atzetik dabil beti, askatasun billa. Orregatik biurria ta naigabetua izan oi da, zergatik eta zer nai duan ere jakiteke. Eta aldi au gazte guztiak igarotzen dute, pasaizo ontan pasatzen ez dana ez da guztiz normala izango.

V.- ERLIPIOZKO SENTIMENTUAK.

Gure fedeak eskatzen duan siñismena artzeko personalidade oso-

tua euki bear da. Ain zuzen ere, siñismena artze-ko adimenezko ta borondatezko egintza osoak bear dira. Baiña erlijiozko sentimentu ontan berezko zerbait ere ba-dago. Puntu auek gogoan ditugula, ikusi dezagun nola azten dan umegan erlijiozko sentimentua.

LENENGO AGERRALDIA.

Amar urte arte.

Nork ez du ikusi aur bat, lau edo bost urteko aur bat, begirune eta sumetasun aundienarekin belaunikaturik errezatzen bezela? Ba, au erlijio-tasun joera garbi bat daukalako da, ez adimenak lan dagialako, adimena askoz geroago azaltzen da. Agerraldi ontako erlijiozko bizitza, bere egozentrismuaren eskutik dabil eta orrela alaitasunaren eta bildurraren erdian zalantzan dabil. Lenengo urtetan erlijiosoak aundiak dira beretzat eta bestaldetik misteriodun xamarrek.

Adimenaren lana azten dijoan eran, Jainkoa ta bere tronua familikoago ta gertuago sentitzen ditu.

BIGARREN AGERRALDIA.

Bizar-aroko estutasuna. Aurrerago ere esan dugu eta emen ere aita-tzea ez da gaizki egongo: bizarduna bera bakarrik naikoa dala uste izaten du, orregatik zarragoak edo gainekoak ematen dizkien gogoai edo konzeptu guztiak oinperatuko lituzkete al balute; erlijio gauzetan ere berdin gertatzen zaio, ikusi ta sentitzen ez duana ez du ondo artzen. Estutasun gogorra da, baiña Jainkoari eskerrak denpora gutxi-koa. Dana konturatu eziñekoa biurtzen zaio bizardunari, ez du ase betetzen ezerk eta bere buruak ere lanak ematen dizkio ta gero erremate bezela goibeltasuna eman arazten dieten beste milla gauza inguratzen zaizkio. Ezagutzen ez duan munduan agertzen da eta beti galdera au bere barnean: Zeiñengan jarriko dut uste osoa ta zeini siñistuko diot? Ba ote dago munduan neri lagundu dezai-dakenik? Beraz, gazteak laguntza bat nai du, laguntza maitekor bat, bere egoera aintzakotzat artuko lukean persona bat.

Eta problema onen erabakia Jesus'en ikuspena edo bisioa izaten da, Jesus bere jainkozko edertasun ta maitasunarekin. Geroztik, katoliko edo protestanta izan, Jesukristo'ren ideala beregan berriro egiteko nai bero bat sortzen zai-o, batez ere beste gazte batengan birregin da ikusten badu. Une ontan, mutikoak alderdi aktibua artzen du erlijiotik. Orregatik, dogma edo sinistu bearreko egietan lan egitea etzaio batere gustatzen.

Dogma guztiak ontzat artu eta kito, ortik aurrera ez ezer jakin nai gai ontan. Kontrarioz, gizarteko ta moraleko legean artzen ditugogo biziz, orregatik inñolaz ere perfekzioko elburu bat artu ta lortu nai du gauza guztien gainetik. Edertasun santu batekin betetako ideal batek indarrez bereganatzen du gaztea ta onek ilusio sutsuenarekin bere egiten du.

IRUGARREN AGERRALDIA. Gaztearoan. Baiña gazteak ez dauka errealdadearen konturik eta oztopo askoren aurrean bere egiñalak auts egiten dirala ikusiz etsi egiten du. Eta era berean elizkoiak dirala aitortzen dutenak esamiñatuz, ikusten duanean beren eginbearrak ardurarik gabe egiten dituztela eta oraindik okerrago dana elizkoi diran oiek bere buruak engañatuz dabilzala ikustean, desilusioz betetzen dira. Beste askotan, munduko gobernu asko gizon gaiztoen menpean daudela ikustean ere arrituta gelditzen dira.

Desilusio onegatik leen maite zuana baztertu egiten du, leen lilluratzen zuan ideal arek amorrazioa ematen dio. Orain erlijioiko problema au adimenaren argiarekin aztertu nai du, argi orrekin ikusten duana bakarrik eta ezer ez geiago. Zientziz billatu nai dana? Baiña gazteak ez dauka preparaziorik, ez dauka metodurik eta onela zer egingo du? Ezerez. Orregatik, lenengotik dana galtzeko zorian jartzen da, baiña borondate onez ikasten badu, zientzi-gose orretzek berorrek erakusten dio adimenaren argia ez dala ezer, gizonaren aktibidadeak berez ezin ase ditzazkela bere biotzaren deseo eta nai guztiak. Orduan Jainkoarengana jotzen du berriro eta xume, apal artzen du giza-goitiko jakintza ta pozik gelditzen da gauza guztien gainetik Jainko maitalearen seme da-

la sinisten duanean.

VI.- JOMUGAREN AGERTZEA. Mutikoak ez dauka idealik, ba dakizute zergatik? Bai, bada-kizute danok, baiña nik esan egingo dizuet berri-ro emen: bizitzaren ajolarik ez dualako oraindik mutikoak. Geroxeago, amairu amalau urte dituane-an, sortzen zaio ideal edo jomuga bat, baiña el-buru onek gizonaren fase ontako karakterak dauz-ka, eta karakterik nagusiena subjelibismua nola dan, bizardunaren ideala ere subjelibua izango da. Garai ontan oraindik ez da ezagutzen erreali-dadea bere izatez dan bezela eta momentu ontan eratzen diran idealak fantasi beroak ezagutzen duan errerealidadearen arauz eratuak daude. Orrega-tik afektotzko bizitza bero eta gairneztuagatik e-ta bizitza orri derizkionez, bizardunaren idealak beroak, sutsuak izan bear dute nai ta nai ez, eta era berean arrigarriak eta izugarriak alde guztie-tatik. Ideal auen karekterik nagusienak auetxek dira: pentsatu eta gero kemen guztiz jarraitzeko artu duten jomuga ori, ezagutzen duten persona batengan konkretatzen dala. Gairera, ideal oiek artzean, biotz barruan sentitzen dute biarko e-gunean jama onekoak, bizitzea merezi duten idea eta gauza aundien zerbitzari eta onrrauak izate-ko ametsa; amets onek asko kilimatzen ditu.

Ala ta guztiz ere egizko idealik ez dago mutikotan eta bizardun garaian. Personali-dadea eltzen asten danean, eta bizitza benetan artzen danean etorriko da egizko jomuga. Garai au gaztearoa da. Eguneroko bizitzaren busti al-dietan eta gizonen mixeriak ikusiz, idealismu biziegiak itzali egiten dira bein juizioan sar-tzen danean, aurreko urteetako idealak berriro, orain ba-dakilako idealak legundu egiten ditu. Ikusi du ondo asko ideal oiek ezin ditezke-lortu erabat eta eskuratzeko al dugun egin bes-terik ez daukagula, begien aurrean ondo eukirik ez ditugula mundu ontan erabat iritxiko bizibide osotu oiek. Au esistentziaren errerealidadea euki-tzea da. Orregatik emendik aurrera ideal oiek erregla edo arau bat izango dira gaztearentzat. Beregan eta beraren aldamenean zoriona ta pakea

arkitu nai dituan gazteak, orain erabakitzen asten da nolakoa izan bear duan.

Ideal batek inportantzi aundia euki dezake gizon guztiengan, eta gazteagan beti. Egizko bizitza benetan artu eta bizitza asten duten garai ontan, ideala erregla da, ez erregla illa, bizi-bizia baizik, gazteari indarrak sortzen dizkio araua.

Esnaola tar Anastasio, ofm.

- Arantzazukoa -

